

Sygn. akt VII AGa 488/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Marcin Łochowski

Sędziowie: SA Jolanta de Heij-Kaplińska (spr.)

SO del. Paweł Iwaniuk

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Sokołowska

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2018 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa T. H.

przeciwko Fundacji (...) w W.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 12 października 2016 r., sygn. akt XVI GC 87/16

I. oddala apelację;

II. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz pozwanej.

VII AGa 488/18

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 stycznia 2016 r. T. H. wniósł o stwierdzenie nieważności uchwały nr 1 w sprawie zmiany treści statutu podjętej przez Radę Programową Fundacji (...) na posiedzeniu, które odbyło się w W. w dniu 11 maja 2015 roku wskazując, że uchwała nr 1 została podjęta z naruszeniem zasady prymatu woli fundatora oraz narusza prawa materialne wyrażone w ustawie o fundacjach. Z tego względu, że uchwała doprowadziła do istnienia równolegle dwóch Rad Programowych Fundacji w odmiennych składach osobowych, narusza interes prawny powoda jako członka Rady Programowej Fundacji.

Pozwana Fundacja (...) wniosła o oddalenie pozwu w całości oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu, według norm przepisanych podnosząc zarzut braku legitymacji procesowej oraz interesu prawnego powoda w wytoczeniu przedmiotowego powództwa. Pozwana wskazała, że wszystkie uprawnienia powoda jako fundatora wygasły najpóźniej w grudniu 2010 roku.

Wyrokiem z dnia 12 października 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo T. H. przeciwko Fundacji (...) w W. o ustalenie i zasądził od T. H. na rzecz Fundacji (...) w W. kwotę 377,00 zł (trzysta siedemdziesiąt siedem złotych)

tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 360,00 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok został wydany na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

Oświadczeniem o ustanowieniu fundacji, sporządzonym w formie aktu notarialnego w dniu 05 grudnia 2005 r., I. H. oraz T. H. na podstawie przepisów ustawy z dnia 06 kwietnia 1984 r. o fundacjach, ustanowili fundację o nazwie (...).

Sąd Okręgowy ustalił, że zgodnie z treścią §3 oświadczenia o ustanowieniu fundacji, I. H. i T. H. oświadczyli, że celem ustanowionej fundacji jest wspieranie dzieci (osób), które urodziły się z rozszczepem, lub inną, możliwą do korygowania dzięki osiągnięciom nowoczesnej chirurgii plastycznej i rekonstrukcyjnej, wadą, czy też zaburzeniem rozwojowym twarzy, bez względu na miejsce zamieszkania, pochodzenie społeczne i status majątkowy zgodnie z ideą niesienia choremu nadziei na normalne życie.

Dalej Sąd wskazał, że zgodnie z treścią §4 statutu fundacji (...) celem fundacji jest wspieranie dzieci (osób), które urodziły się z rozszczepem lub inną możliwą do korygowania dzięki osiągnięciom nowoczesnej chirurgii plastycznej i rekonstrukcyjnej wadą, czy też zaburzeniem rozwojowym twarzy bez względu na miejsce zamieszkania, pochodzenie społeczne i status majątkowy zgodnie z ideą niesienia choremu nadziei na normalne życie. Ponadto zgodnie z zapisem §10 pkt 6 pierwszego statutu fundacji, członków składu pierwszej Rady Programowej powoływać i odwoływać miał fundator na trzyletnią wspólną kadencję. Jak stanowił §24 pkt 1 statutu, uprawnienia fundatora wobec fundacji określa statut. Natomiast zgodnie z treścią §24 pkt 3 statutu, wszystkie uprawnienia fundatora wygasają po upływie 5 lat od dnia zarejestrowania fundacji, tj. w dniu 13 stycznia 2011 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że fundacja (...) została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 12 stycznia 2006 r.

Zgodnie z dalszymi ustaleniami Sądu w dniu 11 września 2014 r. I. H. i T. H. złożyli oświadczenie w formie aktu notarialnego, zgodnie z którym oświadczyli, iż z §10 statutu fundacji (...) przysługuje uprawnienie powołania jednej osoby do składu Rady Programowej Fundacji, przy czym oświadczenie o powołaniu Członka Rady Programowej winno być złożone przed upływem kadencji Rady Programowej Fundacji. Wykonując uprawnienie przysługujące I. H. stosownie do treści §10 statutu fundacji pod nazwą (...) z siedzibą w W., fundator powołała T. H. (PESEL (...)) na Członka Rady Programowej.

Sąd Okręgowy wskazał, że podczas posiedzenia Rady Programowej Fundacji (...) odbytego w dniu 11 maja 2015 r. w W. w Klinice Intensywnej Terapii w Instytucie (...) w W. podjęto uchwałę nr 1, zgodnie z którą na podstawie §23 ust. 2 statutu fundacji (...), Rada Programowa postanowiła dokonać zmiany statutu oraz przyjąć jednolity tekst ww. aktu, w którym rozszerzony został zakres działania organizacji na rzecz osób cierpiących na choroby przewlekłe oraz doprecyzowane i zmienione zostały procedury powoływania nowych członków Rady Programowej, w tym w szczególności terminy, jak i osoby uprawnione do wskazania jej nowych członków. W dalszej części uchwały wskazano, że mając na względzie §23 ust. 1 statutu fundacji, członkowie Rady Programowej stwierdzają, że wprowadzone zmiany w treści ww. aktu nie naruszają w sposób istotny celów realizowanych przez fundację. Uchwała została podjęta jednogłośnie w głosowaniu jawnym.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że zgodnie z zapisem §10 ust. 6 pkt a) i b) statutu fundacji członków składu pierwszej Rady Programowej powoływać i odwoływać miał fundator zaś członków kolejnych Rad Programowych powoływać mieli, po jednej osobie na kadencję Rady Programowej, członkowie ostatniej (ustępującej) Rady Programowej składając odpowiednie oświadczenie w terminie, nie wcześniejszym niż 90 dni i nie późniejszym niż 15 dni przed upływem kadencji Rady Programowej.

Stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o niekwestionowane twierdzenia stron i załączone dokumenty. Wnioski dowodowe o przesłuchanie świadka w osobie I. H. oraz przeprowadzenie dowodu z dokumentów złożonych przez

pełnomocnika powoda na rozprawie w dniu 28 września 2016 r., zostały przez Sąd oddalone, albowiem okoliczności, które strona powodowa zamierzała udowodnić za ich pomocą były bądź bezsporne w ocenie Sądu, bądź z uwagi na charakter rozstrzygnięcia były okolicznościami obojętnymi (227 k.p.c.).

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo było niezasadne i nie zasługiwało na uwzględnienie z powodu braku interesu prawnego w wytoczeniu przez powoda powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały, opartego na treści art. 189 k.p.c. oraz art. 58 k.c.

Zgodnie z treścią art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Ze względu na podniesiony przez pozwanego zarzut braku interesu prawnego powoda, Sąd Okręgowy rozpatrywał go w pierwszej kolejności, ponieważ interes prawny stanowi merytoryczną przesłankę powództwa opartego na przepisie art. 189 k.p.c, która decyduje o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że nie istnieje legalna definicja pojęcia interesu prawnego, stąd jego funkcja wynika z przepisów, zaś treść znaczeniową kształtuje praktyka. Sąd uznał, że w niniejszym procesie powód musi udowodnić, że ma interes prawny w skierowaniu powództwa przeciwko konkretnemu pozwanemu, tj. osobie, która niekoniecznie będąc stroną stosunku prawnego lub prawa objętego petitum pozwu, pozostaje w takim związku z tym stosunkiem prawnym, że stwarza przynajmniej potencjalne zagrożenie prawnie chronionym interesom powoda (por. m.in. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1995 r., III CZP 176/94, OSNC 1995, nr 5, poz. 74; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2000 r., I KKN 853/98, Lex, nr 50868). Zgodnie z ogólną zasadą wynikającą z art. 6 k.c. powód powinien wykazać istnienie po jego stronie interesu prawnego. Natomiast Sąd z urzędu bada istnienie interesu prawnego, który stanowi materialno-prawną przesłankę powództwa.

Sąd Okręgowy wskazał, że istnienie interesu prawnego podlega ocenie według stanu na dzień orzekania. Musi on być nie tylko skonkretyzowany, ale i wykazany. Wykazania wymagało w tej sytuacji, zdaniem Sądu, konkretne i realne zagrożenie sfery prawnej powoda, czyli precyzyjnie wskazane przez powoda okoliczności, które składają się na treść interesu prawnego.

Sąd Okręgowy podał, że w niniejszej sprawie powód stanął na stanowisku, iż istnieją dwie Rady Programowe Fundacji o różnych składach osobowych i jest on członkiem jednej z nich. Z faktu zasiadania w Radzie Programowej Fundacji powód wywodzi interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności uchwały nr 1 w sprawie zmiany treści statutu fundacji.

W ocenie Sądu Okręgowego pomimo szerokiego uzasadnienia, powód nie powołał okoliczności faktycznych, z których mógłby zostać wywiedziony jego interes prawny. Dlatego Sąd uznał, że zarzut podniesiony przez pozwanego zasługuje na uwzględnienie. Powyższe stanowisko Sąd oparł na treści dokumentów przedstawionych przez strony, w szczególności na treści pierwszego statutu fundacji.

Mając na uwadze treść ww. zapisu Sąd Okręgowy uznał, że uprawnienie jakim było m. in. powołanie przez fundatora członków składu pierwszej Rady Programowej (§10), wygasło w dniu 13 stycznia 2011 r., a więc pięć lat po zarejestrowaniu fundacji w KRS. Tym samym oświadczenie I. H. z dnia 11 września 2014 r., dotyczące powołania na członka Rady Programowej Fundacji (...), Sąd ocenił jako nierodzące skutków prawnych, albowiem zostało złożone przez osobę, której uprawnienia do dokonania ww. czynności wygasły z dniem 13 stycznia 2011 r.

Sąd Okręgowy przyjął, że powód nie jest członkiem Rady Programowej Fundacji zatem nie przysługuje mu prawnie chroniony interes, który byłby zagrożony działaniem pozwanego. Powód nie jest zatem uprawniony do wytoczenia niniejszego powództwa.

Pomijając brak legitymacji powoda i odnosząc się do zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego, poddając go analizie zgodnie z art 233 § 1 k.p.c., art. 6 k.c. i w kontekście ustawy o fundacjach, Sąd Okręgowy wskazał,

iż nie dają one podstaw do przyjęcia, że zaskarżona uchwała dotknięta jest nieważnością, o której mowa w art. 58 § 1 k.c.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna. Czynność prawna jest sprzeczna z ustawą, gdy jej treść jest formalnie i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa. Nieważność bezwzględna, o której mowa 58 k.c. jest najsurowszą sankcją wadliwości czynności prawnej i oznacza, że czynność ta nie wywołała i nie może wywołać skutków prawnych, powstaje z mocy prawa i datuje się od samego początku (ex tunc).

Sąd Okręgowy wskazał, że statut pozwanej fundacji nie jest ustawą, a zatem uchwały organów fundacji będące czynnościami prawnymi (oświadczeniami woli) podjęte z naruszeniem regulacji statutu nie mogą być oceniane wprost jako czynności sprzeczne z ustawą, chyba że określona sprzeczność ze statutem jest de facto sprzecznością z ustawową regulacją. Przez ustawę należy rozumieć wszystkie normy prawne obowiązujące powszechnie i mieszczące się w katalogu źródeł prawa zawartym w art. 87 Konstytucji RP, do którego statuty i regulaminy jednak nie należą. Skoro zatem statut nie jest ustawą, a jako jedyny „akt prawny” określa zasady funkcjonowania fundacji, należy go traktować jako czynność prawną, do której zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego.

W tym stanie rzeczy, zdaniem Sądu Okręgowego w celu ochrony interesu prawnego powoda należało zarzuty pozwu oceniać z punktu widzenia naruszenia zasad współżycia społecznego, skoro w razie sprzeczności uchwały władz fundacji z zasadami współżycia społecznego można domagać się stwierdzenia nieważności uchwały na podstawie art. 58 § 2 k.c. Sąd zauważył, że powód nie wykazał bezprawności działania pozwanej fundacji oraz, że ingerencja sądu w działalność pozwanej musi być wyjątkowa i ostrożna, uwzględniać autonomiczny oraz samorządny jej charakter.

Sąd Okręgowy uznał, że nowy skład Rady Programowej Fundacji, której kadencja rozpoczęła się z początkiem lipca 2015 r., został wybrany według statutu obowiązującego w dniu powoływania Rady Programowej nowej kadencji, zaś powód nawet w przypadku wykazania, iż uchwała nr 1 zmieniająca treść pierwotnego statutu fundacji jest nieważna, nie posiada legitymacji czynnej do wystąpienia z powództwem o ustalenie nieważności uchwały. Powyższe wynika z okoliczności, iż powód nie wykazał, aby był członkiem Rady Programowej Fundacji.

Sąd Okręgowy na podstawie przywołanych w treści uzasadnienia przepisów oddalił powództwo i o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Pozwany wygrał sprawę i powód zobowiązany jest zwrócić pozwanemu poniesione koszty procesu. Na koszty poniesione przez pozwanego składa się: wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym w kwocie 360,00 zł, ustalone na podstawie § 10 pkt 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł.

Wyrok zaskarżył powód w całości zarzucając mu:

I. naruszenie prawa materialnego, poprzez zastosowanie niewłaściwej podstawy prawnej:

1) przejawiające się w rozstrzygnięciu o braku uprawnienia I. H. w zakresie prawa do wyboru Członka Rady w oparciu o niewłaściwą normę statutu fundacji §25 i §10 pkt 6 a) - które odnosiły się do wygasłych uprawnień Fundatora, choć podstawę wyboru na członka Rady Programowej stanowiło uprawnienie osobiste I. H. do wyboru jednego Członka Rady Programowej przewidziane w §10 pkt 6 b statutu fundacji (zgodnie z treścią statutu obowiązującego w chwili dokonania wyboru);

II. naruszenie przepisów prawa procesowego, mającego wpływ na treść wyroku:

2) naruszenie art. 189 k.p.c. poprzez stwierdzenie braku legitymacji procesowej powoda i braku istnienia interesu prawnego powoda w zaskarżeniu uchwały Rady Programowej Fundacji (...) z 11.05.2015 r. na podstawie art 189 k.p.c.,

3) naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej analizy materiału dowodowego i dokonanie błędnych ustaleń o braku skuteczności powołania T. H. na członka Rady Programowej, które są sprzeczne z brzmieniem oświadczenia złożonego aktem notarialnym z dnia 11.09.2014 w sprawie wyboru członka Rady Programowej, postanowieniami zawartymi w §10 pkt 6 b) i c) statutu fundacji obowiązującym w chwili dokonania wyboru T. H. na członka Rady Programowej, oraz wbrew przyznaniu przez pozwanego w odpowiedzi na pozew brzmienia treści postanowień statutu §10 ust. 6 lit b) i c) w wersji obowiązującej przed dokonaniem jego zmiany uchwałą z 11.05.2015 r. jako podstawy powołania przez I. H. T. H. do składu Rady Programowej, której kadencja miała rozpocząć się w lipcu 2015 r.,

4) art. 328 §2 k.p.c., art 229 k.p.c. poprzez brak ustalenia pełnego stanu faktycznego niezbędnego dla wydania wyroku wskutek nieprzeprowadzenia dowodu z treści statutu w wersji obowiązującej w dniu dokonania wyboru T. H. na członka Rady Programowej, tj. przed jego zmianą dokonaną uchwałą z dnia 11.05.2015 r., mimo zawnioskowania przez pełnomocnika powoda w piśmie z 5.10.2016 r. przeprowadzania dowodu ze statutu fundacji z uwzględnieniem jego treści przed i po zmianie (z dokumentów w aktach KRS 0000248920), i wbrew przyznaniu w odpowiedzi na pozew treści postanowień statutu §10 pkt 6 lit. b) i c) w wersji przed zmianą statutu - jako podstawy powołania T. H. na członka Rady Programowej przez I. H.,

5) brak rozpoznania przez Sąd I Instancji istoty sprawy wskutek naruszenia w/w przepisów postępowania cywilnego oraz wskutek braku zastosowania przy orzekaniu właściwej normy prawa materialnego §10 ust. 6 lit b) i c) statutu fundacji obowiązującej w chwili dokonania wyboru T. H. na członka Rady Programowej Fundacji, a w konsekwencji brak dokonania ustaleń faktycznych pozwalających na ocenę ważności uchwały z punktu widzenia jej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, w szczególności brak zbadania, czy treść zmian statutu wprowadzona w uchwale z dnia 11.05.2016 r. nie narusza celu fundacji i woli fundatora,

6) oddalenie wniosków dowodowych złożonych na rozprawie w dniu 28.09.2016 r., które miały istotne znaczenie dla dokonania ustaleń dotyczących sprzeczności wprowadzonych zmian statutu z celem fundacji określonym przez fundatorów i braku pouczenia strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika o możliwości złożenia zastrzeżenia w trybie art 162 k.p.c.,

7) błędne określenie wysokości opłaty z tytułu wpisu od pozwu, który został wyznaczony przez Sąd na kwotę 2000 zł.

Powołując się na powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego w wysokości wg norm przepisanych, w tym za postępowanie przed Sądem II Instancji.

Pozwana fundacja wniosła o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie, mimo że niektóre z podniesionych zarzutów miały uzasadnienie.

W pierwszej kolejności należy ocenić zarzuty prawa procesowego, w tym art. 233 k.p.c., które zmierzają do wykazania błędnych ustaleń faktycznych i ocenić, czy są one zasadne, aby móc przejść do oceny zarzutów prawa materialnego możliwych do rozważenia, tylko przy prawidłowo ustalonym stanie faktycznym.

Zarzut naruszenia art. 328 §2 k.p.c., art. 229 k.p.c. i art. 233 k.p.c. jest częściowo trafny. Dokonane ustalenia Sądu pierwszej instancji opierają się na oświadczeniu o ustanowieniu fundacji z dnia 5 grudnia 2005 roku, pierwszym statucie fundacji, oświadczeniu z dnia 11 września 2014 roku i protokole z posiedzenia Rady Programowej z dnia 11 maja 2015 roku. Powód dołączył do akt sprawy treść statutu przy piśmie procesowym z dnia 31 maja 2016 roku (k. 82), a pozwany na rozprawie w dniu 28 września 2016 roku złożył aktualny statut fundacji (k. 123). Z jednej strony na rozprawie 28 września 2016 roku przed Sądem pierwszej instancji powód reprezentowany przez pełnomocnika

oświadczał, że zna treść statutu (k. 132), a z drugiej w załączniku do protokołu z tej rozprawy powód powoływał się na statut fundacji sprzed i po zmianie wskazując na akta Krajowego Rejestru Sądowego, a nie dokumenty znajdujące się w aktach sprawy (k. 148). Wobec tej rozbieżności oraz wprost postawionego zarzutu naruszenia art. 328 §2 k.p.c. i art. 229 k.p.c., Sąd Apelacyjny zwrócił się do Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie Krajowego Rejestru Sądowego o przesłanie dokumentów statutu fundacji w wersji przed i po zmianie uchwałą nr 1 z dnia 11 maja 2015 roku uznając, że w treści art. 382 k.p.c. ma podstawę do uzupełnienia postępowania dowodowego. Kwestią mającą znaczenie dla niniejszej sprawy była sprawa zmiany sposobu powoływania członków Rady Programowej, stąd po dołączeniu dokumentów Sąd Apelacyjny dopuścił dowód ze statutów fundacji w brzmieniu z dnia 5 grudnia 2005 roku, 28 lipca 2010 roku i 11 maja 2015 roku (k. 314-318, 324-328, 333-339).

Sąd Apelacyjny uzupełniając stan faktyczny w sprawie w aspektach istotnych dla rozstrzygnięcia, jednocześnie go systematyzuje i ustala dodatkowo:

Fundatorzy I. H. oraz T. H. ustanowili fundację o nazwie (...) w dniu 05 grudnia 2005 r. ustalając jej statut.

Zarówno w oświadczeniu o ustanowieniu fundacji, jak i w statucie podano, jakie są cele fundacji. Odpowiednikiem w tym zakresie §3 oświadczenia o ustanowieniu fundacji był §4 statutu.

W pierwszym statucie w wersji z dnia 5 grudnia 2005 roku fundatorzy wskazali, jak fundacja realizuje swoje cele (§5). Ponadto fundatorzy powołali organy fundacji: Zarząd i Radę Programową (§9). W przypadku tej drugiej określili zasady działania zastrzegając, że członków składu pierwszej Rady Programowej powołuje i odwołuje fundator na trzyletnią wspólną kadencję (§10 ust. 6). Kadencja Rady Programowej upływała z chwilą zakończenia posiedzenia Rady Programowej w sprawie zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego fundacji oraz rocznego sprawozdania zarządu z działalności fundacji w ostatnim pełnym roku kadencji zarządu, a także w sprawie udzielenia członkom zarządu absolutorium za ten okres (§10 ust. 8).

Kompetencje Rady regulował §12 statutu, a Zarządu §15 statutu.

Dla Rady Programowej przypisano uprawnienie zmiany statutu fundacji (§23). Pierwszą Radę Programową oraz jej przewodniczącego i wiceprzewodniczącego powoływał fundator, który mógł być członkiem tej Rady. Po upływie pięciu lat od dnia rejestracji fundacji, fundator mógł być członkiem Rady Programowej na zasadach określonych w §10 statutu. Pierwszy skład Zarządu również powoływał fundator. (§25). Uprawnienia fundatora wobec fundacji określał statut i wszelkie uprawnienia fundatora wygasły po upływie 5 lat od dnia zarejestrowania fundacji (§24) (statut z dnia 5.12.2005 r., k. 314-318).

Statut w brzmieniu z dnia 28 lipca 2010 roku zmieniał cel fundacji zamiast: (i) wspieranie dzieci (osób), które urodziły się z rozszczepem lub inną możliwą do korygowania dzięki osiągnięciom nowoczesnej chirurgii plastycznej i rekonstrukcyjnej wadą, czy też zaburzeniem rozwojowym twarzy bez względu na miejsce zamieszkania, pochodzenie społeczne i status majątkowy zgodnie z ideą niesienia choremu nadziei na normalne życie, nowe brzmienie §4 przyjęło (i) wspieranie osób, które urodziły się z rozszczepem lub inną możliwą do korygowania dzięki osiągnięciom nowoczesnej chirurgii plastycznej i rekonstrukcyjnej wadą wrodzoną i (ii) u których na skutek choroby lub innych zdarzeń losowych powstały zaburzenia rozwojowe. Fundacja koncentrowała się na pomocy zarówno dzieciom, jak i osobom dorosłym.

Inaczej określono zasady powoływania członków Rady Programowej, mianowicie: członków kolejnych Rad Programowych powołują po jednej osobie na kolejne kadencje Rady Programowej: I. H., M. J. oraz przewodniczący ostatniej Rady Programowej (§10 ust. 6 b). Powtórzono, że kadencja Rady trwa trzy lata, ale już bez dookreślenia wspólna, gdyż przewidziano wybór uzupełniający w razie wygaśnięcia mandatu członka Rady (§10 ust. 9). Podtrzymano regulacje kadencji Rady Programowej, która upływała z chwilą zakończenia posiedzenia Rady Programowej w sprawie zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego fundacji oraz rocznego sprawozdania zarządu z działalności fundacji w ostatnim pełnym roku kadencji zarządu, a także w sprawie udzielenia członkom zarządu absolutorium za ten okres (§10 ust. 10). Zachowano analogiczne do statutu z 2005 roku regulacje dotyczące

zmiany statutu fundacji (zapis przybrał numer §23), uprawnień fundatora (zapis przybrał numer §24). Na jakich zasadach fundator mógł być członkiem Rady Programowej po upływie pięciu lat regulował §25, również analogicznie jak w statucie z 2005 roku (statut z 28.07.2010 r., k. 324-328).

Aktualnie obowiązujący statut w brzmieniu z 11 maja 2015 roku zawierający sporne zapisy wprowadzone zaskarżoną uchwałą nr 1 dodawał do §4 statutu oprócz wspierania osób (i) które urodziły się z rozszczepem lub inną możliwą do korygowania dzięki osiągnięciom nowoczesnej chirurgii plastycznej i rekonstrukcyjnej wadą wrodzoną i (ii) u których na skutek choroby lub innych zdarzeń losowych powstały zaburzenia rozwojowe, nowy zakres (iii) osoby borykające się z chorobami przewlekłymi. Ponadto statut zmieniał zasady powoływania członków Rady Programowej tak, że członków kolejnych Rad Programowych powoływali po jednej osobie na kadencję członkowie ostatniej ustępującej Rady Programowej składając odpowiednie oświadczenie w terminie nie wcześniej niż 90 dni i nie później niż 15 dni przed upływem kadencji Rady Programowej (§10 ust. 6 b). Zachowano analogiczne do statutu z 2005 i 2010 roku regulacje dotyczące zmiany statutu fundacji (§23), uprawnień fundatora (§24). Na jakich zasadach fundator mógł być członkiem Rady Programowej po upływie pięciu lat regulował §25, również analogicznie jak w statucie z 2005 i 2010 roku (statut z 11.05.2015 r., k. 333-339).

11 września 2014 roku I. H. realizując uprawnienia do powołania członka Rady Programowej przed upływem kadencji Rady Programowej przewidziane w §10 statutu w brzmieniu obowiązującym od 28 lipca 2010 roku, powołała na członka organu T. H. (k. 7verte). W tym czasie I. H. nie była członkiem zarządu, nie zachodziły więc przesłanki z §10 ust. 3 statutu o zakazie łączenia funkcji członka Rady Programowej z członkiem Zarządu oraz upłynęło pięć lat od powołania fundacji, więc T. H. jako fundator mógł być członkiem Rady.

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji w istocie pozostaje tylko ustalenie treści §3 oświadczenia o ustanowieniu fundacji oraz fakt posiedzenia Rady Programowej z 11 maja 2015 roku i przytoczenie treści uchwały nr 1 podjętej na tym posiedzeniu tj. w dniu 11 maja 2015 roku. Uzupełniony przez Sąd Apelacyjny stan faktyczny stanowi podstawę dla oceny prawa materialnego, o czym poniżej.

Oceniając zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. w zakresie wskazanym przez powoda należy uznać go za chybiony. O ile w dacie powołania T. H. na członka Rady Programowej przez I. H. przysługiwało jej uprawnienie z §10 ust. 6 b) statutu w wersji obowiązującej po 28 lipca 2010 roku, to I. H. utraciła takie uprawnienie po zmianie statutu uchwałą nr 1 z dnia 11 maja 2015 roku. T. H. z jednej strony nie mógł zostać powołany do Rady Programowej, której kadencja miała rozpocząć się w lipcu 2015 roku, bo statut w brzmieniu z 11 maja 2015 roku zmieniał zasady wyboru członków Rady Programowej. Z drugiej strony potraktowanie jego wyboru jako uzupełniającego w ramach zasad §10 ust. 9 statutu w brzmieniu z 18 lipca 2010 roku oznacza, że kadencja trzyletnia minęła z końcem czerwca 2015 roku, albo z dniem 11 września 2017 roku. Pierwsza data jest konsekwencją stanowiska powoda przedstawionego w apelacji, skoro T. H. miał być powołany do Rady Programowej, której kadencja miała rozpocząć się w lipcu 2015 roku, to uzupełniająca kadencja trwała do czerwca 2015 roku. Druga data jest konsekwencją stanowiska, że kadencja Rady Programowej miała trwać trzy lata.

Nie doszło do uchybienia art. 189 k.p.c. Powodem w niniejszej sprawie jest T. H. i winien wykazać legitymację do wystąpienia z pozwem o ustalenie nieważności uchwały nr 1. Sąd Apelacyjny zauważa, że uprawnienia świadczące o interesie prawnym powoda można rozpatrywać na dwóch płaszczyznach.

Po pierwsze, jako fundatora tylko jeżeli zachowa prawo. Z przepisów ustawy o fundacjach nie wynika uprawnienie fundatora do podejmowania działań dotyczących fundacji, takich jak zmiana statutu lub mianowanie członków zarządu. W sytuacji gdy fundator, ustalając statut, nie zastrzeże dla siebie prawa do jego zmiany, nie ma podstaw do uznania, że może on skutecznie tego dokonać. W uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 24 listopada 2006 r., III CZP 114/06 Sąd podkreślił, że konstrukcja prawna fundacji zakłada, iż fundator może wpływać na jej kształt prawny tylko w sposób ściśle określony przez prawo, a jego rola uwidacznia się przede wszystkim na etapie tworzenia fundacji. Od jego woli zależy zarówno to, czy fundacja powstanie, jaki cel ma realizować, jakim majątkiem będzie dysponowała dla zrealizowania tego celu, jak i to, jak będzie wyglądał jej ustrój wewnętrzny. Te podstawowe cechy

konstrukcji prawnej fundacji fundator określa w oświadczeniu woli o ustanowieniu fundacji oraz w statucie. Inaczej niż w przypadku osób prawnych typu korporacyjnego, rola fundatora kończy się w zasadzie po zarejestrowaniu fundacji i uzyskaniu przez nią osobowości prawnej. Od tego momentu fundacja staje się niezależną od woli fundatora osobą prawną, która działa tylko na podstawie ustawy i statutu.

Związki fundatora z fundacją mogą pojawić się także już w okresie, gdy jest ona osobą prawną; podstawą do wpływania na działalność fundacji nie jest wtedy wprost wola fundatora - jak wynika z art. 4 ustawy o fundacjach, fundacja działa bowiem tylko na podstawie przepisów ustawy i statutu. Ustawa nie przyznaje fundatorowi żadnego uprawnienia, z którego mógłby on wywodzić swoje prawo do wpływania na działalność fundacji bez uprzedniego postanowienia statutu. Wola fundatora może mieć więc znaczenie dla określenia sposobu funkcjonowania fundacji tylko wtedy, gdy zezwala na to statut. Fundator, który chce zagwarantować sobie wpływ na funkcjonowanie fundacji, musi to przewidzieć i stworzyć dla siebie podstawy takiego działania w statucie fundacji. W ten sposób każdy kontrahent fundacji i każdy, czyjego interesu dotyczy jej działalność, może na podstawie ustawy i statutu, dostępnego w Krajowym Rejestrze Sądowym, określić, jakie osoby mają wpływ na funkcjonowanie fundacji. Jest to konsekwencją przyznania fundacji osobowości prawnej, czyli wyraźnego oddzielenia, z prawnego punktu widzenia, samej fundacji i jej fundatora jako odrębnych osób, co sprzyja przejrzystości i bezpieczeństwu obrotu.

Statut w brzmieniu z dnia 5 grudnia 2005 roku zawierał regulację, że wszelkie uprawnienia fundatora wygasają po upływie pięciu lat od dnia zarejestrowania fundacji. Po upływie tych pięciu lat od rejestracji fundacji, fundator może być członkiem Rady Programowej na zasadach określonych w §10 statutu. Takie brzmienie uprawnień fundatora powtarzały kolejne statuty. Dlatego, aby T. H. mógł skutecznie wytoczyć powództwo musiałby wykazać, że jest członkiem Rady Programowej. Bezsporne jest bowiem, że jego uprawnienia jako fundatora wygasły. Tymczasem, jak wynika z uzupełniających ustaleń Sądu Apelacyjnego, nie był członkiem Rady Programowej powołanej od lipca 2015 roku. W istocie powództwo oparte jest na twierdzeniu, że jego interes prawny wynika z tego, że powinien być powołany na członka Rady Programowej a niezasadnie nie jest ze względu na zmianę statutu z 11 maja 2015 roku.

Zasady powoływania Rady Programowej określał statut, a więc dla zmiany tych zasad potrzebna była zmiana statutu. Zgodnie z §23 statutu w brzmieniu z 28 lipca 2010 roku, zmiana statutu wymaga uchwały Rady Programowej fundacji podjętej z inicjatywy własnej lub na wniosek zarządu (k. 328). Na wniosek zarządu fundacji Rada Programowa właśnie 11 maja 2015 roku dokonała zmiany statutu w zakresie powoływania Rady Programowej znajdując oparcie w §23 ust. 2 statutu. Innymi słowy, Rada Programowa mogła dokonać zmiany statutu w zakresie powoływania członków Rady i skorzystała z tego uprawnienia zmieniając statut. Według brzmienia statutu z 11 maja 2015 roku członkiem Rady Programowej mógł być ten, kto został powołany przez członków ostatniej (ustępującej) Rady Programowej. Powód nie został tak powołany.

W uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 7 lipca 1993 r., III CZP 88/93, przypomniano, że fundacja jest formalnie spersonifikowanym majątkiem, o którego przeznaczeniu (sposobie wykorzystania) decyduje wola fundatora wyrażona w statucie, i wskazał, że jeżeli zgodnie z tą wolą do statutu nie zostały wprowadzone postanowienia o możliwości zmiany ani celu fundacji, ani statutu, to decyzja o takich zmianach nie może być podjęta. Pogląd ten podzielił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów SN z 31 marca 1998 r., III ZP 44/97. W niniejszej sprawie fundator przewidział zmianę statutu fundacji.

Powołanie przez fundatora I. H. w dniu 14 września 2014 roku nie daje powodowi legitymacji z dwóch względów. Po pierwsze, miał być powołany do Rady Programowej obejmującej kadencję po lipcu 2015 roku, a zasady powołania do Rady uległy zmianie (jak wyżej). Po drugie, jeżeli miał być powołany uzupełniająco do Rady Programowej to kadencja Rady, do której miał być uzupełniająco powołany zakończyła się w czerwcu 2015 roku. Wreszcie, powód nie wykazał, aby zakończyła się kadencja Rady Programowej przed lipcem 2015 roku albo wygasł mandat w Radzie Programowej, co uzasadniałoby powołanie w dniu 14 września 2014 roku. Oświadczenie o powołaniu do Rady Programowej winno być złożone przed upływem kadencji (§10 ust. 6 c), a kadencja upływała z chwilą zakończenia posiedzenia Rady Programowej w sprawie zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego fundacji, rocznego sprawozdania zarządu z działalności fundacji w ostatnim pełnym roku kadencji zarządu, a także udzielenia członkom

zarządu absolutorium (§10 ust. 10). Generalnym zapisem było, że kadencja trwa trzy lata. Zdaniem Sądu Apelacyjnego pominięcie oświadczenia I. H. o powołaniu powoda do Rady Programowej przed upływem kadencji stanowi o istnieniu interesu prawnego I. H. a nie T. H. w ustaleniu ważności zmiany statutu obejmującego §10 ust. 6. Powód wywodzi swoją legitymację z tego, że Rada Programowa zignorowała oświadczenie o jego powołaniu złożone przez I. H.. Tym kogo dotyczą skutki prawne zmiany statutu jest I. H., gdyż to jej uprawnienia jako fundatora tkwiły w treści §10 ust. 6 b) i c) statutu w brzmieniu z 28 lipca 2010 roku, a zostały zmienione przez Radę Programową uchwałą nr 1. Nie ma podstaw, aby oświadczenie z 14 września 2014 roku traktować jako powołanie „przed upływem kadencji”, skoro kadencja trwała do czerwca 2015 roku. Dla rozumienia „przed upływem” ważny jest termin, w którym upływa kadencja. „Przed upływem” nie może oznaczać „w trakcie” kadencji. Oświadczenie ma poprzedzać upływ kadencji, a więc istotny jest ten moment czasowy, gdy Rada Programowa zakończy swoją kadencję. Skoro złożenie oświadczenia o powołaniu nastąpiło w czasie trwania kadencji, to nie ma związku pomiędzy oświadczeniem o powołaniu a momentem upływu kadencji. Uwzględnienie powództwa wymaga spełnienia dwóch podstawowych przesłanek, to jest istnienia interesu prawnego w żądaniu udzielenia ochrony prawnej przez wydanie wyroku ustalającego oraz istnienia bądź nieistnienia danego stosunku prawnego bądź prawa. Powód ma interes prawny, bowiem słusznie uważa, że jako członek Rady Programowej może domagać się kontroli zmiany statutu. Nie ma legitymacji z drugiej płaszczyzny oceny art. 189 k.p.c., co czyni powództwo niezasadnym.

Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa. W doktrynie pierwsza z wymienionych przesłanek merytorycznych określana jest jako przesłanka skuteczności, druga zaś – jako przesłanka zasadności powództwa

Oddalenie wniosków dowodowych przez Sąd pierwszej instancji nie naruszało przepisów postępowania cywilnego. Przedmiotem dowodzenia mają być fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Zmiana celu fundacji zyskałaby to miano, gdyby powód wykazał legitymację procesową w wytoczeniu powództwa.

W uchwale z 12 kwietnia 2007 r., III CZP 26/07, Sąd Najwyższy uznał, że jeżeli statut fundacji dopuszcza jego zmianę, nie jest wykluczona zmiana tych postanowień, które są zgodne z oświadczeniem woli o ustanowieniu fundacji i dotyczą wymagań innych niż określone w art. 3 ust. 2 ustawy o fundacjach. W uzasadnieniu zwrócono uwagę, że w doktrynie podkreśla się, że zmiana celu lub statutu, dopuszczalna w świetle art. 5 ust. 1 zd. drugie ustawy o fundacjach, powinna pozostawać w zgodzie z pierwotną wolą fundatora, dla wyrażenia której szczególne znaczenie ma akt fundacyjny. Nie oznacza to jednak, że zmiany statutu w ogóle nie można dokonać. Należy wykluczyć możliwość zmiany aktu fundacyjnego przez zmianę statutu w takim zakresie, jaki jest wskazany w art. 3 ust. 2 ustawy o fundacjach, a więc w zakresie tzw. obligatoryjnych postanowień tego aktu. W akcie fundacyjnym zamieszczane są w praktyce także inne postanowienia fundatora, chociaż w świetle art. 3 ust. 2 ustawy o fundacjach jest to zbędne. Nie można wykluczyć możliwości zmiany takich postanowień, w tym także postanowień dotyczących nazwy fundacji czy dopuszczalności prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej, dotyczących materii statutowej, w drodze zmiany statutu, skoro bowiem akt fundacyjny jest czynnością prawną, to decydujące znaczenie przy ocenie takiej możliwości mają reguły wykładni oświadczeń woli (art. 65 § 1 k.c.). Jeżeli zatem wykładnia oświadczeń woli zawartych w statucie i akcie fundacyjnym pozwala na uznanie w konkretnym wypadku, że jest to możliwe, to nie można a limine wykluczyć możliwości zmiany - przez zmianę statutu - tych postanowień aktu fundacyjnego, które wykraczają poza obligatoryjną jego treść określoną w art. 3 ust. 2 ustawy o fundacjach.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację i zastosował przy orzekaniu o kosztach postępowania apelacyjnego zasadę słuszności z art. 102 k.p.c.

Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania dyspozycji art. 102 k.p.c., zaliczyć można nie tylko dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony, ale również te związane z samym przebiegiem postępowania. W niniejszej sprawie Sąd miał na uwadze wytoczenie powództwa sprowadzającego się do

przeprowadzenia kontroli nad zmianą statutu fundacji wynikające z przekonania apelującego, że ma nadal wpływ na funkcjonowanie utworzonej fundacji.